

Wie Saoedi-Arabië zegt denkt aan olie, zand, kamelen en mensenrechten. Het zijn beelden, zoals die in het buitenland ook over Nederland bestaan en waarvan we inmiddels weten dat ze zeker niet volledig representatief zijn voor ons land: klompen, tulpen, windmolens, koffieshops, en iedereen aan de xtc, om er maar een paar te noemen. Het grote verschil met deze buitenlandse beelden over Nederland is dat de buitenlander gemakkelijk naar Nederland kan reizen om te kijken of het allemaal waar is; om vervolgens met eigen ogen te zien dat we als land nog wel wat meer te bieden hebben.

Voor Saoedi Arabië ligt dat anders. Het is niet eenvoudig om het land binnen te komen en er is al helemaal geen massatoerisme, waardoor grote groepen reizigers kennis kunnen maken met de rijke traditie en geschiedenis van dit boeiende land en haar bewoners.

Om die reden zien we vaak niet of onvoldoende de (sociaal) economische hervormingen die door Saoedi Arabië worden doorgevoerd en die ook kansen voor Nederlandse inbreng bieden. Het land investeert bijvoorbeeld op grote schaal om minder olie-afhankelijk te zijn. Ooit zullen de olievoorraden immers uitgeput zijn. Daarom wil Olieminister Al-Naimi dat het land in 2050 vrijwel geheel op duurzame energiebronnen draait. In het kader van de diversificatie van de economie staan er voor 2020 grote investeringen in o.a. zonne-energie op de rol. Met een beleid van diversificatie wil de Saoedische overheid de sterk groeiende jonge bevolking werk en economische zekerheid voor de toekomst bieden. Daarbij wordt ook werkgelegenheid voor vrouwen nadrukkelijk gestimuleerd.

Daarnaast wil de overheid de bevolking ook sociale zekerheid bieden. Ruim 40% van de overheidsbegroting wordt daarom besteed aan gezondheidszorg en onderwijs. Nederland heeft op al deze terreinen de Saudi's veel deskundigheid te bieden en het land is daarin ook sterk geïnteresseerd.

Nederlandse betrekkingen met Saoedi Arabië

Nederland behoort tot de weinige landen die al decennia lang heel goede betrekkingen met Saoedi-Arabië onderhoudt en als één van de eerste de jonge natie in 1932 erkent. In 1872 opende het Koninkrijk der Nederlanden een Consulaat in de havenstad Jeddah vanwege de vele duizenden- en tienduizenden Mekka'gangers die vanuit Nederlands Indië een reis naar Mekka maakten. En als Nederlandse onderdanen konden zij op het Consulaat terecht voor kwesties als een paspoort of andere persoonlijke zaken.

Daarnaast leverde Nederland in de jaren twintig en dertig een aantal (financiële) adviseurs aan de stichter van Saoedi-Arabië, koning Ibn Saud en had op die manier vrij direct toegang tot het Koninklijk Huis van Saoedi-Arabië. Zo kreeg de Nederlandsche Handel-maatschappij (NHM; voorloper van de ABN-AMRO bank) in 1926 toestemming om een wisselkantoor in Jeddah te openen t.b.v. de vele (Indische) pelgrims die naar Mekka reisden.

Ook de nieuwe koning van Saoedi-Arabië opende er een rekening, waardoor de Handelmaatschappij zo'n beetje de thuisbankier van het Saoedische Koningshuis werd. Later kreeg de NHM toestemming om als een soort Centrale Bank de invoering van de nieuwe munt, de riyal, te begeleiden. Voorwaar geen geringe positie van onze handelsnatie in die jonge staat op het Arabisch Schiereiland. Helaas heeft Nederland deze vooraanstaande positie niet weten te behouden. Met de ontdekking van de enorme oliebronnen kregen de Amerikanen via Standard Oil voet aan de grond in Saoedi-Arabië, hetgeen ten koste ging van de invloedrijke positie die Nederland tot dan toe innam. ¹

De Nederlandse economische betrekkingen nu

Hoewel de Saoedische economie tot de top twintig van de wereld behoort, Saoedi-Arabië lid is van de G-20 en de grootste economie is van het Arabisch Schiereiland, profiteert Nederland daar vrij weinig van. Als handelspartner staan wij op de 26^e plaats en als investeerder komen we niet verder dan een schamele 1% van alle FDI's in Saoedi-Arabië (totaal 199 miljard dollar in 2013). Hoe anders is dat in andere landen, waar Nederland als handels- en investeringspartner vaak tot de top 5 behoort. Aan financiering van projecten kan het niet liggen, want eigenlijk is er in dit land geen gebrek aan geld. Zelfs met de huidige, lage olieprijs is Saoedi-Arabië nog zeven tot acht jaar in staat om het uitgavenpatroon op dezelfde voet als in 2014 voort te zetten. De financiële reserves zijn enorm.

Een van de oorzaken van deze bescheiden positie van Nederland als handels- en investeringspartner in Saoedi-Arabië ligt in de beeldvorming in Nederland. Hierdoor is een eenzijdig beeld over het land ontstaan.

¹ Zie voor een uitgebreid historisch overzicht het artikel van Maurits Berger in Historisch Nieuwsblad, 7/2002

Saoedi-Arabië is dankzij de oliewinning een bijzonder welvarend land. Het is de 19^e economie ter wereld. Bijna zo groot als Nederland. Het gemiddelde BBP per hoofd bedroeg in 2013 **53.268** US dollar. Ter vergelijking: het Nederlands gemiddelde inkomen bedroeg in 2013 **43.416** US dollar (OECD, 2014) en het gemiddelde van de EU was 34.265 US dollar.

In Saoedi-Arabië is aan geld geen gebrek vanwege de royale olie-inkomsten. Zelfs met de lagere olieprijs vinden de vele overheidsprojecten gewoon doorgang. Saoedi Arabie heeft tijdens de afgelopen jaren van hoge olieprijsen ruim 750 mld dollar opzij gezet, dat nu zo nodig kan worden aangewend. Omdat er geen staatsschuld is zou er eventueel op termijn ook makkelijk geld geleend kunnen worden. Maar zover is het nog lang niet. Er wordt door de overheid veel geïnvesteerd in de samenleving, in het bijzonder in infrastructuur, onderwijs, gezondheidszorg en kennisinstellingen. Voor de aanleg van een metrosysteem in de hoofdstad Riyadh voor de som van 22 miljard euro draait men zijn hand hier niet voor om. Andere projecten die worden uitgevoerd of op stapel staan zijn de aanleg van hogesnelheidslijnen, aanleg van 11 gloednieuwe evenementen stadions, woonwijken (waaronder ook veel sociale woningbouw), business centra, vliegvelden, metrosystemen in Jeddah en Damman etc. Daarnaast schieten de ziekenhuizen en universiteiten als paddenstoelen uit de grond. Al deze instellingen moeten vervolgens ook bemensd worden door goed opgeleide Saudi's en voorzien worden van 'state-of-the art'-technologie. Daar liggen veel kansen voor Nederland. Diverse Nederlandse bedrijven zijn op deze terreinen actief, maar dat aantal kan zeker groter zijn.

Saoedi-Arabië kent ruwweg drie belangrijke industriële en dienstencentra. Naast Riyadh zijn Jeddah, Mekka en de regio Damman de belangrijkste economische regio's .

Jeddah

Jeddah is met meer dan twee miljoen inwoners de tweede stad van Saoedi-Arabië. Het is een havenstad aan de Rode Zee die door haar ligging op historisch handelsroutes en door haar status als toegangspoort tot de heilige steden Mekka en Medina de meest kosmopolitische stad is die het Koninkrijk kent. De stad huisvest verschillende kantoren en/of fabrieken van Nederlandse multinationals, zoals Royal Haskoning DHV, Philips en FrieslandCampina. Naast haar hoge mate van economische activiteit, wordt de stad gekenmerkt door haar historische centrum. In juni 2014 is Jeddah's historische district toegetreden tot de World Heritage lijst van UNESCO.

Oostelijke regio

De oostelijke regio van het Koninkrijk wordt bepaald door de steden Jubail, Damman en Al Khobar. Samen vormen zij de administratieve regio Damman. Deze regio biedt plek voor verschillende Nederlandse bedrijven, waaronder KLM-Air France (onderhoudt een dagelijkse verbinding met Amsterdam), Akzo Nobel en Van Oord. De oliereserves en olie-installaties van het land zijn voornamelijk in deze regio gelokaliseerd, alsmede de chemische en petrochemische industrie, hetgeen vanzelfsprekend tot grote economische activiteit leidt. Een bekende, industriële stad in deze regio is Jubail, waar het Nederlandse bedrijf Boskalis gevestigd is. Jubail is destijds gesticht als centrum van de chemische industrie, met als doel bij te dragen aan de verdere industrialisering en diversificatie van de Saoedische economie.

Sectoren

Binnen de Saoedische overheid realiseren enkele beleidsmakers aan de top zich heel goed dat er hoe dan ook een einde zal komen aan het olie- en gastijdperk en aan de inkomsten daaruit. Er is dus een andere economie nodig, een kenniseconomie, waar ook de duizenden, hoogopgeleide jongeren die jaarlijks de arbeidsmarkt betreden een baan moeten kunnen vinden. De Saoedische overheid investeert daarom niet alleen in de modernisering en uitbreiding van de industriële sector (bv positie Aramco en positie van Sabic) maar ook veel in de modernisering en diversificatie van de economie als geheel (bv ontwikkeling van kennisinstellingen) . Als kenniseconomie heeft Nederland veel te bieden in Saoedi-Arabië. Op basis van het kennisaanbod in Nederland en de behoeften in

Saoedi-Arabië werkt de Nederlandse ambassade in Riyadh met een aantal prioriteitssectoren, waarmee ze meer bekendheid tracht te geven aan het Nederlandse aanbod.

Energie

Saoedi-Arabië beschikt over 20% van 's werelds oliereserves en is de grootste olieproducent en –exporteur ter wereld. Saoedi-Arabië beschikt bovendien over de zes na grootste gasreserves ter wereld, grotendeels gelegen in het gebied dat ook wel bekend staat als the Empty Quarter (*Rub al-Khali*). De olie- en gasproductie, raffinage, transport en distributie wordt uitgevoerd door de Saudi Arabian Oil Company (Aramco), dat geheel in handen is van de overheid. Alles gebeurt onder toezicht van het Ministerie van Petroleum en de Supreme Council for Petroleum and Mineral Affairs. Hoewel het Saoedische Koninkrijk naar verwachting zijn positie als grootste olieproducent ter wereld nog wel even zal behouden, is de vraag of en hoe lang de overheid het huidige productieniveau zal handhaven. Saoedi-Arabië streeft er naar minder afhankelijk te worden van olie-inkomsten door de economie te diversifiëren, een vooruitstrevende rol te spelen op het gebied van alternatieve energie en te investeren in nieuwe technologieën.

Zo heeft Saudi Aramco de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in het uitbreiden van onderzoeksprojecten, bijvoorbeeld gericht op het gebruik van schonere brandstoffen of de vermindering van CO-uitstoot. Regelmatig worden buitenlandse bedrijven bij dit proces betrokken, bijvoorbeeld door middel van investeringen, het experimenteren met technologieën en bij de oprichting van onderzoekscentra. In 2009 heeft Aramco de *King Abdullah University of Science and Technology* (KAUST) opgericht, waar onderzoek wordt gedaan om technologieën op het gebied van water en energie te moderniseren. Ook heeft de overheid plannen aangekondigd te gaan investeren in de toename van de winning van water, gezien de groeiende populatie en het tekort aan waterdistributienetwerken. Er zijn dan ook zeker veel kansen in Saoedi-Arabië voor de Nederlandse expertise in de chemische sector en alternatieve vormen van energie. Een meer gestructureerde dialoog op overheidsniveau tussen Nederland en Saoedi Arabie kan de kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven op het gebied van energie aanzienlijk vergroten.

Landbouw

Binnen de Golfregio is Saoedi-Arabië één van de grootste producenten en exporteurs van landbouwproducten. De zuivelindustrie vormt hiervan het grootste aandeel. Een grote uitdaging voor de landbouwsector is het feit dat Saoedi-Arabië tot de droogste landen ter wereld behoort en daarom met waterschaarste kampt: bijna het hele landbouwareaal wordt bevoeid met kostbaar grondwater. Van 2008 tot 2014 heeft de overheid de afname van lokale tarwe uitgefaseerd en is het land volledig afhankelijk van import; de tarwe-productie kostte te veel grondwater. Naar aanleiding van de grote afhankelijkheid van productimport heeft de overheid een aantal maatregelen genomen, zoals het verhogen van de strategische graanvoorraden, het bevorderen van efficiënte technieken en methodes v.w.b. watergebruik en internationale investeringen.

Nederland is een belangrijke partner voor Saoedi Arabië in de Landbouw. Onze vergevorderde en specialistische kennis op tal van terreinen, waaronder de Nederlandse expertise op het gebied van watermanagement, wordt door de Saoedisch zeer gewaardeerd.

Gezondheidszorg

Het streven van de regering om het land te moderniseren uit zich in aanzienlijke investeringen in de medische sector. De overheidsbegroting beschikbaar voor gezondheidszorg is verdubbeld in de afgelopen vijf jaar en bedraagt nu ruim 28 miljard dollar. Investeringen zijn niet alleen nodig om het kwaliteitsniveau van de zorg verder te verbeteren, ook de bevolkingsgroei van 2,7% op jaarbasis en de snel stijgende vraag als gevolg van toenemende rijkdom dragen hieraan bij. Op basis van deze investeringen zal het aantal ziekenhuisbedden de komende jaren verdubbelen. Uiteraard vraagt dit niet alleen om gigantische bouwprojecten, maar ook om het opleiden van grote hoeveelheden specialisten en verplegend personeel, de aanschaf en installatie van medische apparatuur en een grote vraag naar kennis op het gebied van ziekenhuismanagement en zaken als infectiepreventie. Hoewel het huidige niveau van de gezondheidszorg al redelijk tot goed genoemd kan worden, maakt de Saoedische regering er geen geheim van dat dit grote logistieke project alleen kan slagen met de beste kennis uit het buitenland. Hier liggen dan ook goede kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Zeker als het om medische kennis gaat willen de Saoediërs een betrouwbare partner, die topkwaliteit kan leveren, afspraken nakomt, en niet alleen een product of

dienst kan leveren, maar ook zorg kan dragen voor installatie, training en nazorg, de zogeheten 'totaaloplossing'. Ook het feit dat de Nederlandse universitaire medische centra hoog scoren in de internationale ranglijsten is een goed visitekaartje voor de Nederlandse medische sector. Om verdere naamsbekendheid te geven aan de Nederlandse kennis op het gebied van gezondheidszorg heeft het Economisch Cluster van de Nederlandse Ambassade in Riyadh dit jaar deelgenomen met een stand aan de Saudi Healthcare Fair 2015 in Riyadh.

Onderwijs

Sinds 2006 kunnen Saoedische studenten via het studiebeurzenprogramma *King Abdullah Scholarship* (KASP) in het buitenland een academische opleiding volgen. Het programma gaat uit van 18.000 studenten per jaar en de kosten worden geheel door de Saoedische overheid gedragen. De Saudi overheid hoopt tevens dat de Saudi studenten, en ook veel studentes, tijdens hun buitenlands verblijf open leren staan voor andere culturele invalshoeken. Aldus stimuleert dit beurzenprogramma de maatschappelijke veranderingen in het land. Ook in Nederland studeren Saoedische studenten dankzij dit programma. Aan het Economie Cluster van de Nederlandse Ambassade in Riyadh is een speciale onderwijsattaché verbonden die tot taak heeft zoveel mogelijk Saoedische studenten te interesseren voor een academische opleiding in Nederland. De Ambassade nam dit jaar met een eigen stand deel aan de grote onderwijsbeurs IECH in Riyadh, waarbij zes Nederlandse universiteiten zich bij hadden aangesloten.

Toerisme

Saoedi Arabie is geen land dat open staat voor massa toerisme uit het buitenland. Toch reizen de Saoedi's veel en graag en hebben daarvoor (veel) geld over. Nederland is als vakantieland zeer populair onder Saoedi's en een enkeling heeft zelfs een tweede huis in ons land. De Nederlandse Ambassade heeft daarom in april van dit jaar met een inzending meegedaan aan de Riyadh Travel Fair.

Tot slot

Saoedi-Arabië is een land waar grote kansen liggen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Onze kennis en expertise, de Nederlandse betrouwbaarheid en onze handelsmentaliteit worden hier over het algemeen zeer gewaardeerd. Maar de beeldvorming in Nederland over Saoedi-Arabië lijkt sommige ondernemers er van te weerhouden de Saoedische markt te betreden. "Onbekend maakt onbemind". Jammer, want we missen daardoor kansen in een land waarvan de top van de bestuurders (ihb de Koning en zijn deputy's) zich heel goed realiseert dat de olie- en gas economie in de komende jaren sterke hervormingen nodig heeft in de vorm van verdergaande industrialisatie, kennis- en dienstenopbouw en arbeidsparticipatie van zowel mannen als vrouwen. Maatschappelijke veranderingen gaan hier heel behoedzaam, maar ze vinden wel plaats ! En meer dan wij in Europa op het eerste gezicht zien. Een intensivering van de relatie zou juist ook mogelijkheden geven om "gevoelige" aspecten met de Saoedi's te bespreken. Vanuit deze optiek is meer aandacht voor het land al op z'n plaats. Al met al kent Saoedi Arabie stabiliteit en welvaart. En dat is zeker een prestatie wanneer dit afgezet wordt tegen de ontwikkelingen in veel omringende landen, waar door corruptie en slecht bestuur de bevolking niet meedeelt in de rijkdom van hun land. Nederlandse bedrijven kunnen in Saoedi Arabie zaken doen en een bijdrage aan dit ontwikkelingsproces leveren.

Dat betekent niet dat zakendoen altijd gemakkelijk is. Saoedi-Arabië is een netwerkmaatschappij waar veel moet worden geïnvesteerd in persoonlijk contacten. Is men bereid deze contacten te leggen en te onderhouden, dan kan langdurige en effectieve samenwerking resulteren.

De Nederlandse ambassade in Riyad adviseert u graag over de mogelijkheden van zakendoen in Saoedi-Arabië. Niet alleen kunnen wij u informeren over nieuwe projecten of mogelijke business partners, ook heeft de ambassade veel kennis over de Arabische cultuur en de do's & don'ts in de Golf-regio.

Mocht uw bedrijf al actief zijn op de Saoedische markt, en u naar Saoedi-Arabië afreizen, ontvangen wij u ook graag op de ambassade om uw ervaringen te horen en verder te spreken over de mogelijkheden hier.

Drs.J.H.P.M de Brabander

Plaatsvervangend Chef de Poste en Hoofd Economisch Cluster

Nederlandse Ambassade Riyadh